

Tjänsteställe, handläggare
Specifika samverkansrådet för folkhälsa

Datum
2020-03-11

Sekreterare
Linnéa Hedkvist

Protokoll specifika samverkansrådet för folkhälsa

Tid: Fredag den 31 januari 2020 kl 09.00-12.00

Plats: Gästmatsalen, Eklundavägen 1, Örebro

Vid protokollet

Linnéa Hedkvist
Sekreterare

Justerat: 2020-03-11

Behcet Barsom	Martin Hårsmar
Ordförande	Justerare

Närvarande ledamöter:

Hans Sedström	Askersunds kommun
Kent Gustafsson	Degerfors kommun
Veronica Wallgren	Hallsbergs kommun
Bella-Maria Kronman	Hällefors kommun
Martin Hårsmar	Karlskoga kommun
Annica Sjöqvist	Kumla kommun
Nils Olof Tivemyr	Laxå kommun
Berth Falk	Lokebergs kommun
Mathz Eriksson	Lindesbergs kommun
Ronnie Edvardsson	Ljusnarsbergs kommun
Tom Rymoén	Nora kommun
Per Åke Sörman	Örebro kommun
Kristin Lundström	Örebro läns bildningsförbund
Unnur Tryggvadottir Nordell	RF-SISU Örebro län
Behcet Barsom	Region Örebro län

Närvarande ersättare:

Monica Skålberg	Örebro kommun
-----------------	---------------

Övriga närvarande:

Ingmar Ångman	Region Örebro län
Anna Jakobsson	Region Örebro län
Linnéa Hedkvist	Region Örebro län
Maria Norlin	Region Örebro län, punkt 5
Ida Broman	Region Örebro län, punkt 6
Johanna Häll	Region Örebro län, punkt 6
Gun Loiske	Region Örebro län, punkt 6

Postadress
Region Örebro län
Regional utveckling
Box 1613, 701 16 Örebro
E-post: regionen@regionorebrolan.se

Besöksadress
Eklundavägen 1, Örebro
Tel: 019-602 70 00
Organisationsnummer: 232100-0164

1. Mötet öppnades

Ordförande Behcet Barsom hälsade de närvarande välkomna till dagens möte.

2. Val av justerare utöver ordförande

Martin Hårsmar utsågs till justerare.

3. Godkännande av dagordning

Förslaget till dagordning godkändes.

4. Föregående mötes protokoll

Protokollet från föregående möte den 22 november 2019 lades till handlingarna.

5. Aktuella frågor inom folkhälsoområdet

Barnkonventionen som lag från 1 januari 2020 – länsamverkan

Maria Norlin, barnrättsstrateg staben för hållbar utveckling, informerade dels om barnkonventionen som lag från den 1 januari 2020, dels om hur samverkansarbetet kring barnkonventionsfrågor bedrivs i Örebro län.

FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, ratificerades av Sverige 1990 och sedan den 1 januari är konventionen en del av svensk lag. I samband med detta har också en ny översättning med språklig bearbetning av konventionen tagits fram. En särskild utredning, Barnkonventionsutredningen, ska kartlägga hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med barnkonventionen. Uppdraget ska redovisas senast den 15 november 2020.

I Örebro län finns sedan 2019 ett regionalt nätverk för barnets rättigheter. Syftet med nätverket är att möjliggöra information, kunskaps- och erfarenhetsutbyte. I nätverket ingår Region Örebro län, länets kommuner, länsstyrelsen (sammankallande) och RF-SISU Örebro län.

Den 21-22 april 2020 genomförs de årliga Barnrättsdagarna i Örebro. Årets tema är *Varje barns rätt till utveckling*.

Maria lyfte behovet av att vi bör bli bättre på barnets perspektiv och barnets bästa, t ex kompensatoriska åtgärder vid skolnedläggningar. Metoder som lyftes var barnkonsekvensanalyser.

Agenda 2030

Anna Jakobsson informerade om att mer och mer av det regionala folkhälsoarbetet i landet kopplas till social hållbarhet och Agenda 2030. Region Örebro län samt Örebro, Laxå, Karlskoga och Kumla kommuner deltar i Svenska FN-förbundets och SKR:s gemensamma projekt Glokala Sverige Bl a har gemensamma konferenser genomförts.

Arbetet för att förverkliga Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen kommer att bli en allt viktigare utgångspunkt vid t ex ansökningar om medel från Tillväxtverket och Vinnova.

Specifika rådet diskuterade hur Agenda 2030 samt även folkhälsofrågorna kan bli en mer konkret del av de övergripande politiska diskussionerna lokalt.

Mötesplats Social hållbarhet håller sin årliga konferens i Örebro den 13-14 maj, med temat *Människan, mötet och platsen – socialt hållbara och hälsofrämjande samhällen*.

6. Psykisk hälsa barn och unga samt överenskommelse psykisk hälsa

Ida Broman inledde temadiskussionerna med en redovisning av olika kunskapsunderlag och forskningsrapporter kring psykisk hälsa hos barn och unga med syftet att ge en bild av rådande kunskapsläge.

En intervju från SVT:s morgonstudio i april 2019 visades där Anette Wickström och Sofia Kvist Lindholm från Linköpings universitet berättade om ett forskningsprojekt kring ungas psykiska hälsa. Resultaten visar att man behöver nyansera förståelsen av ungas psykiska ohälsa, prata om det man mäter och inte klumpa ihop allt till psykisk ohälsa, uppmärksamma vad besvären står för samt att bemöta problemen där de uppstår. Insatserna behöver anpassas efter ungas problem och behov av att hantera vardagsproblem och djupgående problem men också stärka det som ungdomarna använder för att må bra, t ex sociala relationer.

Region Örebro läns egen undersökning Liv & hälsa ung visar att andelen flickor som ofta eller alltid känt sig nedstämda, ängsliga och/eller oroliga under de tre senaste månaderna ligger betydligt högre än bland pojkar samt att andelen ökat över tid för flickor men inte för pojkar. Andelen elever med gott psykiskt välbefinnande i årskurs 9 och år 2 på gymnasiet är lägre bland dem som anger annan sexuell läggning än heterosexuell samt bland de elever som uppger att de har en eller flera funktionsnedsättningar.

Psykisk ohälsa används ofta som en samlande beteckning för både psykiska besvär och psykiatriska diagnoser. Besvären behöver inte vara så omfattande att man söker vård eller kan få en diagnos, och de är oftast normala reaktioner på en påfrestande livssituation. Psykiatriska tillstånd däremot begränsar allvarligt individens funktionsnivå. Uppdrag Psykisk Hälsa (SKR) använder uttrycket psykisk ohälsa som ett samlingsbegrepp för allt psykiskt illamående från lindriga psykiska tillstånd som lättare ångest och nedstämdhet till allvarliga tillstånd som schizofreni, bipolär sjukdom eller funktionsnedsättningar som autism och

Liv och hälsa ung-undersökningen 2019 i Region Uppsala visar att den största andelen unga inte har betydande problem med psykisk ohälsa men mår ändå inte särskilt bra mentalt.

Antalet barn och unga vuxna som vårdades i psykiatrisk öppenvård ökade enligt Socialstyrelsens Öppna jämförelser 2019 generellt under perioden 2013 – 2017. Bland barn i åldern 0 – 17 år vårdades fler pojkar än flickor, medan antalet vårdade bland unga vuxna i åldern 18 – 24 år var högre bland kvinnor än män. Antalet barn som vårdades inom den psykiatriska slutenvården minskade något under samma period. Även bland unga vuxna märks en svag minskning sedan 2015. Inom den öppna specialiserade psykiatriska vården behandlas allt fler barn för depression eller ångestsyndrom, betydligt fler flickor än pojkar. Även bland unga vuxna har antalet vårdade ökat något. När det gäller behandling för depression eller ångestsyndrom inom den slutna psykiatriska vården märks en ökning främst bland unga kvinnor.

Socialstyrelsen rapporterar också att antalet barn som vårdades i specialiserad öppen- eller slutenvård till följd av skadligt bruk och beroende av olika substanser minskade mellan år 2013 och 2017. Vård till följd av skadligt bruk och beroende är betydligt vanligare bland män än bland kvinnor. Fler flickor och unga kvinnor vårdas i psykiatrisk slutenvård till följd av självskadehandling än pojkar och män. Någon ökning av antalet barn eller unga som vårdats till följd av självskadehandling har dock inte skett under den studerade perioden. Mer än 80 procent av patienterna har haft kontakt med läkare inom psykiatrisk vård upp till 1 år efter att man vårdats för själv-skadehandlingen. Antalet barn som har vårdats med tvång enligt lagen om psykiatrisk tvångsvård, har varit relativt konstant under perioden 2014 – 2017. Fler flickor än pojkar, medan det bland unga vuxna var något fler män än kvinnor som vårdades. Användandet av antidepressiva läkemedel har ökat stort bland både barn och unga vuxna, och är betydligt vanligare bland flickor och unga kvinnor än bland pojkar och unga män. Allt fler barn och unga vuxna använder melatonin mot sömnstörningar, medan användandet av andra sömnmedel och vissa lugnande medel har minskat bland barn. Antalet barn i åldern 5–17 år som använder läkemedel vid adhd har ökat över tid och medicineringen är dubbelt så hög bland pojkar som bland flickor. Resultat från SKR:s väntetidsdatabas visar att väntetiderna till såväl förstagångsbesök som fördjupad utredning och behandling har ökat, och allt färre patienter kan erbjudas detta inom 30 dagar.

I Örebro län uppgick 2018, enligt socialstyrelsen, andelen patienter som påbörjat fördjupad/behandling i barn- och ungdomspsykiatri inom 30 dagar till ca 82 %.

Folkhälsomyndigheten pekar på att utsatthet påverkar psykisk hälsa genom hela livet. Ojämligheter i självrapporterade psykiska besvär märks redan från tidig ålder, utifrån både kön och socioekonomisk status. Psykiska besvär kan sedan

utvecklas till allvarigare psykisk ohälsa, vilket kan få konsekvenser senare i livet. Utsatthet i olika former i barndomen kan kopplas till risk för psykisk sjukdom i vuxen ålder, så för att förstå psykisk hälsa är det viktigt att se till människors hela livsförlopp. Både positiv psykisk hälsa och psykisk ohälsa är ojämnt fördelad redan i tidig ålder beroende på familjens socioekonomiska status. Barn som uppger att de inte har det bra ställt ekonomiskt rapporterar oftare psykiska och psykosomatiska besvär än andra grupper av barn och unga. Åtgärder som folkhälsomyndigheten anger är tidiga insatser som främjar barns psykiska hälsa samt strukturella faktorer som familjepolitik och skolans kompensatoriska uppgift att minska ojämlik psykisk hälsa och förbättra förutsättningarna för de som är mest utsatta.

Föreningen Mind för psykisk hälsa anger tre tänkbara förklaringar till varför unga uppger att de har allt fler psykiska besvär; Större öppenhet för psykisk ohälsa, utvidgade diagnoser samt förändrade livsförutsättningar pga förändringar bakgrundsfaktorer och livsförutsättningar, t ex i skolsystemet, på arbetsmarknaden, genom den ökade digitaliseringen, individualisering, förekomsten av nätmobbning osv. Ungas känslor och upplevelser i hög utsträckning handla om sunda reaktioner. Dessa reaktioner och förändrade livsförutsättningar behöver både bemötas och diskuteras utan att vi har för bråttom att sjukdomsförklara signaler från unga.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) visar i sina undersökningar på en ökning bland unga som upplever symptom på psykisk ohälsa samt ökning i konsumtionen av psykiatrisk vård och läkemedel. Skillnaden mellan tjejer och killar har ökat över tid. Det som verkar positivt, t ex bättre skolresultat bland tjejer, kan ske på bekostnad av annat, tex fritid.

I avhandlingen Lagom perfekt - Erfarenheter av ohälsa bland unga tjejer och killar pekar forskaren Linda Hiltunen, Linnéuniversitet, på tre centrala faktorer som ger upphov till subjektiv ohälsa: statusrelationer, relationer till jämnåriga och förväntningar på skolprestationer. Social status och sociala relationer har större effekt på ohälsa än sociala bakgrundsfaktorer än uppväxtvillkor (kön undantaget). Ohälsans utbredning och orsak skiljer sig markant mellan tjejer och killar. En röd tråd är strävan efter att uppnå och visa upp ett framgångsrikt liv, det gäller att vara lagom perfekt. Även privilegierade ungdomar utgör riskgrupp för ohälsa, men gapet mellan önskad och tillskriven social identitet är som störst för unga med begränsade resurser.

I Barnombudsmannens årsrapport 2018, med svar från drygt 900 barn, berättar de om hur det är att växa upp i kommuner och förorter där barn statistiskt sett har sämre skolresultat, ekonomi och hälsa än i övriga landet. Barnen berättar att

de känner ett utanförskap och exkludering från stora delar av samhället. De tror inte att de kan förverkliga sina framtidsplaner utan att flytta, eftersom det antingen saknas arbeten, eller att personer från dessa orter diskrimineras. Barn i förorter upplever att media och politiker målar upp en negativ bild av deras bostadsområde, medan barn i glesbygdskommuner snarare känner att deras område är bortglömt av media/övriga samhället.

Framtidstron bland unga i Örebro län har enligt Liv & hälsa undersökningarna minskat mellan 2005 och 2017, framför allt bland flickor. I motsvarande undersökning i Uppsala län 2019 anger eleverna jobb, familj, utbildning, skolan, hälsa och miljön som den viktigaste framtidsfrågan från ett personligt perspektiv.

Under diskussionen i det specifika rådet betonades att det vi måste använda resurserna på bästa sätt och att förståelsen för psykisk hälsa och dess orsaker har betydelse för vilka insatser som vidtas. Det finns exempel på åtgärder, t ex dansprojekt i Karlskoga och Örebro kommun som kan minska inflödet av unga till hälso- och sjukvården. Hur kan man i samverkan nå ut med denna typ av åtgärder. Det är viktigt med kunskap hos vuxna för att bemöta Barn och unga.

De bilder som Ida Broman visade bifogas protokollet.

Johanna Häll och Gun Loiske informerade om den överenskommelse mellan staten och SKR som under 2019 inneburit att 7,8 miljoner kronor tilldelats Region Örebro län och länets kommuner för att stärka samverkan för personer som har behov av insatser från flera huvudmän, t.ex. placerade barn och unga och personer med samsjuklighet.

En förstudie har påbörjats som ska ligga till grund för beslut om användning av avsatta medel i form av områden som bör prioriteras. Förbättrad samverkan med utgångspunkt i enskildas behov är stort. Utgångspunkter för förstudien, som ska slutföras under 2020, är:

- de handlingsplaner som finns i länsdelarna samt i Region Örebro län
- erfarenheter hos brukarorganisationer
- erfarenhet och kunskap hos deltagarna i LPO Psykisk hälsa
- erfarenheter hos länets samverkansledare
- eventuell erfarenhet och kunskap hos andra nyckelpersoner inom området i länets kommuner och regionen.

I förstudien konstateras bl a att övergripande samordning saknas i länet kring psykisk hälsa. Man vill gå från verksamhetsfokus till individens behov.

Förslag till vidare arbete 2020 är att skapa en strategisk samverkansledning med gemensam handlingsplan och ett processledningsteam för stöd till samverkan, samverkan mobila team, samverkan vuxna och äldre samt samverkan barn och unga.

Överenskommelser inom ramen för uppdrag psykisk hälsa mellan staten och SKR har funnits sedan 2012 och en ny överenskommelse för 2020 beslutas i dagarna.

I denna finns sju prioriterade områden:

- Fortsatt utvecklingsarbete utifrån lokala och regionala handlingsplaner samt vård av hög kvalitet där patienterna finns – mobila lösningar
- Insatser för att främja psykisk hälsa och motverka psykisk ohälsa bland barn och unga
- Personer med samsjuklighet – Insatser för att skapa goda förutsättningar för samverkan
- En god vård och omsorg är effektiv och säker, utgår från individens behov och är baserad på bästa tillgängliga kunskap
- Brukare och patienter som aktiva medskapare av vården – En mer personcentrerad vård
- En nollvision för suicid – suicidprevention
- Psykiatrisk traumavård

De bilder som Johanna Häll och Gun Loiske visade bifogas protokollet.

7. Rapport från chefsgrupp folkhälsa

Ingmar Ångman rapporterade från chefsgruppsmöten den 9 december samt den 24 januari. Samverkansplanerna mellan parterna har fastställts och uppföljning har genomförts av workshop vid specifika rådets möte den 22 november med diskussion om hur samverkansplanerna fortsättningsvis kan utvecklas vidare och följas upp.

Ingmar rapporterade också att länsstyrelsen har beviljat medel till ett flertal folkhälsoprojekt i länet för att stärka det hälsofrämjande och förebyggande arbetet för barn och unga. Ett utvecklingsprojekt kring hälsosamtal vid vårdcentralerna i Hällefors och Kopparberg startar också där folkhälsoteamet och det civila samhället är viktiga aktörer.

8. Uppföljning av workshop 22 november 2019

Linnéa Hedkvist redovisade en sammanställning av den workshop som genomfördes vid specifika rådets möte den 22 november. Sammanställningen innehöll de förutsättningar och åtgärder som rådet diskuterade inom prioriterade insatsområden i handlingsplan för god, jämlik och jämställd hälsa i Örebro län.

Martin Hårsmar informerade om att ett liknande arbetssätt använts lokalt i folkhälsonämnden Karlskoga/Degerfors.

9. Uppföljningsdag den 28 februari

Linnéa Hedkvist informerade om hur planeringsarbetet med uppföljningsdagen fortskrider. Uppdraget finns beskrivet i överenskommelserna: *"Parterna ska gemensamt och årligen, med fokus på utveckling och lärande, genomföra uppföljning av samverkan och verksamhet som genomförts inom ramen för överenskommelsen."*

Syftet med dagen är att redovisa vad som görs i samverkan utifrån överenskommelserna i länet och länsdelarna, samt att diskutera styrkor och utmaningar i samverkansarbetet och hur vi gemensamt tar tillvara dessa i det fortsatta arbetet.

Målet är att leverera ett underlag för att fortsatt utveckla det långsiktiga och kunskapsbaserade lokala och regionala folkhälsoarbetet i samverkan i Örebro län.

Dagen vänder sig dels till länets folkhälsoarbetare (förmiddag), dels till regionala samverkansrådet, KC/RD, specifika samverkansrådet för folkhälsa, tjänstepersoner och förtroendevalda i styrgrupper (eftermiddag).

10. Frågor att lyfta till kommande möten

Ordförande föreslår att mötet den 24 april ska ägnas åt det prioriterade insatsområdet Inkluderande arbetsliv i handlingsplanen för god, jämlik och jämställd hälsa. Mötet hålls i Activas lokaler i Örebro.

Ordförande föreslår också att mötet den 11 september har temat "Barnkonventionen som lag" samt att mötet den 20 november ägnas åt samverkansplanerna.

Rådet beslutade i enlighet med förslaget.

11. Övriga frågor

12. Mötet avslutas

Ordförande Behcet Barsom tackade mötesdeltagarna för visat intresse och avslutade mötet.